

De 10 Geboden

Arjan Visser

1. Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben

“Mijn vrouw lag op sterven en ik had een joods-orthodoxe vriend die een rabbijn in New York kende die wonderen zou kunnen verrichten. Op een dag vroeg hij: ‘Vind je het goed als ik contact met hem opneem en vraag of hij nog iets voor je vrouw kan betekenen?’ Ik antwoordde: ‘Als je dat wil doen, zal ik je niet tegenhouden.’ We kwamen in discussie over het geloof en mijn vriend vroeg: ‘Stel nu dat het waar is: de rabbijn verricht een wonder en je vrouw blijft leven, zul je dan in God geloven?’ Toen zei ik: ‘En stel dat ze doodgaat, geloof jij dan niet meer in Hem?’ Daar zit precies mijn bezwaar tegen religie: als het goed gaat is er een God, als het slecht gaat heeft Hij ons verlaten. Ik heb nooit in God geloofd. Maar ik ben wel een kind van joodse ouders. Toen zij dit jaar overleden, heb ik alles gedaan wat de joodse wet op zo’n moment van mij verlangd. Ja, het is folklore - die gebeden hebben voor mij geen inhoudelijke betekenis - maar mijn ouders hebben de concentratiekampen niet overleefd om te vergeten dat ze joden zijn. Ik heb het altijd als een opdracht gezien om door te geven wat ik van hen heb meegekregen.”

2. Gij zult u geen gesneden beeld maken noch enige gestalte van wat boven in de hemel, noch van wat beneden op de aarde, noch van wat in de wateren onder de aarde is

“Anderen zullen je zeggen dat ik de computer verafgoed, maar dat is natuurlijk onzin. Ik heb wel, in een vroeg stadium, de mogelijkheden van pc’s onderkend. Ik ben er in opgegaan, dat is waar. Ik ben mij er voortdurend van bewust geweest dat ik getuige was van enorme veranderingen. Veel mensen zitten vastgebakken de tegenwoordige tijd of in het recente verleden. Ze zien niet wat zich in de nabije toekomst af gaat spelen. Het klinkt pedant om dit over mijzelf te zeggen maar ik denk dat ik al een behoorlijke tijd tot een beperkte groep behoor die wèl een redelijk beeld heeft van wat er in onze samenleving gaande is. Neem de opkomst van Fortuyn. Ik heb in september van het vorig jaar, toen hij nog op drie zetels stond, al gezegd dat hij weleens heel groot zou kunnen worden. Dat werd lacherig afgedaan. Toen ik eind maart in De Volkskrant schreef dat de VVD Dijkstal moest vervangen door Zalm en de PvdA Melkert door Bos om nog iets tegen Fortuyn te kunnen doen was er prompt een columnist die schreef: ‘Nu weten we zeker dat het gedaan is met Fortuyn want De Hond denkt dat hij de grote winnaar wordt.’ Ik geloof dat hij verwees naar de neergang van Newconomy, maar het had net zo goed kunnen gaan over die ene voorspelling tijdens de verkiezingen van 1986. Ik heb er in vijftintig jaar één keer erg naast gezeten en dat wordt mij tot op de dag van vandaag nagedragen. Ik las vorig jaar mijn boek uit 1995, ‘Dankzij de snelheid van het licht’ door omdat ik met een ander boek, ‘De Vijfde Dimentie’ bezig was en ik verbaasde mij erover wat ik toen allemaal al wist. En toch heb ik daar nauwelijks credits voor gekregen. Aan ‘De Vijfde Dimentie’ dat nu al een tijdje uit is, wordt maar weinig intellectuele energie besteed. Noch de media, noch de politiek schijnt er iets van op te willen pikken. Ze willen geen discussie over de mogelijkheden van een glasvezelnetwerk, ze discussiëren liever nog een keer over de WAO of over andere problemen uit het verleden die we ook nu niet weten op te lossen. O nee, ik zou de politiek niet in willen. Moet je zien wat ze doen met de mensen die zich wèl durven te melden. Mevrouw de Vilder, een verstandige, volwassen vrouw wordt onmiddellijk afgeschreven als ‘het buurmeisje van Hoogendijk’. Als minister Bomhof een top-ambtenaar ontslaat, staat heel Den

Haag op z'n kop. Een LPF-er zegt 'Wegwezen' tegen Femke Halsema en de Tweede Kamer is beledigd. Blijkbaar mag je alleen politiek bedrijven als je het spel volgens de bestaande regeltjes speelt. Ik weet niet of deze club er tegenop gewassen is. Pim Fortuyn had het gekund. Hij had heel goed in de gaten dat Nederlanders zich de gids wanen terwijl ze in feite heel kneuterig, regentesk en provinciaals zijn. Ik heb dat aan den lijve ondervonden. Nee, ik voel mij niet miskend, maar ik zal je eerlijk zeggen dat het mij wel irriteert hoe gemakkelijk ik, met name door de media, aan de kant word geschoven. Als je mij vraagt: wat zou je over willen doen, als je daarvoor de kans kreeg? Dan zeg ik: de volgende keer word ik in Amerika geboren."

3. Gij zult de naam van de Here, uw God, niet ijdel gebruiken

"Ik heb respect voor het geloof van anderen, je zult mij niet zomaar horen vloeken. Het respect is niet altijd wederzijds geweest. Ik herinner mij dat ik, met wat andere kinderen, ergens een onstuimig spelletje speelde en omstanders hardop zeiden: 'Die zijn ze nog vergeten te vergassen.' In mijn volwassen leven heb ik zoiets niet meer gehoord. Misschien dat ik op het voetbalveld twee of drie keer voor vuile jood ben uitgemaakt. Ik denk dat het wel meevalt, met het anti-semitisme in Nederland. Al kon ik het niet laten om tijdens een discussie over dit onderwerp op de radio te zeggen dat het ook te maken zou kunnen hebben met het feit dat er niet veel joden meer over zijn om op te schelden."

4. Gedenk de sabbatdag, dat gij die heiligt, zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de sabbat van de Here uw God, dan zult gij geen werk doen

"Vorig jaar augustus kwam er een eind aan mijn tijd bij Newconomy. Ik had twee tropenjaren achter de rug, mijn relatie was op de klippen gelopen en ik dacht: niet eerder was er een situatie in mijn leven die zich zo goed leent voor een sabbatical year. Ik kon het makkelijk een jaar zonder inkomsten stellen, ik had geen binding met plaats en tijd. De enige mensen met wie ik rekening moest houden waren mijn ouders en mijn kinderen. Als je verdrietige, teleurstellende ervaringen opdoet, moet je daar iets positiefs tegenover stellen. Dat heb ik gedaan. Ik ging reizen. Landen zien. Op het strand liggen. Boeken lezen. Nee, niet mijn zonden overdenken. In dat soort termen denk ik niet. Je neemt beslissingen die op dát moment de juiste lijken en het heeft geen zin om later te bedenken of het beter was geweest om een ander besluit te nemen. Het is dus geen periode geweest van zwaar bezinnen; ik heb mij gewoon een jaar vermaakt. En nu ga ik weer aan de slag."

5. Eer uw vader en uw moeder

"De vrouw van mijn vader werd meteen bij aankomst vergast. Het was op zijn verjaardag. Zijn broer, de man van mijn moeder, is na een paar maanden in het concentratiekamp gestorven. Ze wisten het niet van elkaar, want mannen en vrouwen werden onmiddellijk gescheiden en naar verschillende kampen gestuurd. Mijn moeder kwam terecht in het kamp van Mengele. Daar werden ook joodse artsen verplicht om experimenten bij de gevangenen uit te voeren. Een van hen heeft de baarmoeder van mijn moeder dichtgenaaid. Toen ze bijkwam van de narcose zei de arts tegen haar dat hij het zo had gedaan dat ze later, als ze de oorlog zou overleven, na een herstel-operatie, misschien toch nog één kind zou kunnen krijgen. Na de bevrijding zijn mijn ouders, met de paar familieleden die nog over waren, samen in één huis gaan wonen. Een paar maanden later, toen hun partners officieel dood waren verklaard, zijn ze getrouwd. Ik werd in 1947 geboren. Hun enig kind.

Ik besepte al heel vroeg in mijn leven dat er iets verschrikkelijks met mijn ouders was gebeurd en heb mij, onbewust, voorgenomen ervoor te zorgen dat het niet nog eens zou gebeuren. Ik

probeerde te voorkomen dat hen pijn zou worden gedaan. Ze hebben dat nooit van mij verlangd. Ze hebben mij nooit geclaimd. Ik heb mensen gekend die, op ieder moment waarop ze zich rot voelden, expliciete referenties maakten over wat hen destijds allemaal was overkomen. Dat deden mijn ouders niet. Sterker nog: ik heb mij vaak verbaasd over de wijze waarop zij in het leven stonden. Ik had het gevoel dat niets van wat zij hadden meegemaakt een negatieve weerslag op hun karakter had. Mijn ouders beschouwden iedere dag na 1945 als een geschenk. Dat straalden ze uit, ze zeiden het ook vaak tegen elkaar. Ze kregen een kind. Een wonder. Ze kregen kleinkinderen! Mijn vader werd zestig. Mijn moeder werd zestig. Hij werd zeventig, zij werd zeventig. Bij de geboorte van ieder kleinkind riepen ze: ‘Als we zijn Bar Mitswa maar mee mogen maken.’ En dat gebeurde. Alle mijlpalen werden bereikt. En de oorlog, de tijd in Auschwitz en in Dachau, werd een periode waarover slechts op anekdotische wijze werd gesproken. Ik kende de verhalen. Ik vroeg niet hoe ze zich hadden gevoeld, wat het hen had gedaan. Veel later, toen er voor het eerst gesproken werd over de mogelijke vrijlating van de Vier van Breda – omdat het onmenselijk zou zijn die mannen langer vast te houden, hoorde ik pas dat ze vaak nachtmerries hadden en badend in het zweet wakker werden. Toen eindelijk werd erkend dat de opvang van de mensen die de concentratiekampen hadden overleefd niet al te hartelijk was geweest, toen er documentaires werden vertoond en de geschiedenis werd verfilmd, kwam veel van wat zij hadden verdrongen weer boven. Meer dan ooit was ik mij mijn opdracht bewust; ik was een soort filter. Ik probeerde te bepalen waar ze zich aan konden blootstellen. Soms kwam er een film uit waarvan ik vond dat mijn ouders die móesten zien. Mijn moeder probeerde het te ontwijken, maar mijn vader kon dat niet. Zo loodste ik hen het leven door. Ik zal niet zeggen dat zij de reden van mijn bestaan waren, maar zij bepaalden wel de structuur van mijn bestaan. We hadden dagelijks contact. Ik zocht hen minstens één keer per week op.

Ze zijn dit jaar overleden. Mijn vader is 87 geworden, mijn moeder 86. Hij is doodgegaan zoals hij het wilde: niet in een ziekenhuis, maar thuis, met de kleinkinderen aan zijn bed. Het was een mooi, bijzonder afscheid. Het was voltooid. Het klinkt misschien raar, maar ik heb weinig verdriet gehad. Ook niet om de dood van mijn moeder, honderd dagen later. Ze stierf weliswaar onverwacht – na een hartinfarct – maar ook zij had voor haar gevoel alles bereikt wat ze had willen bereiken. Waarom zou ik dan verdrietig zijn?

Nu die taak erop zit, besef ik wel dat ik soms, omwille van mijn ouders, keuzes heb gemaakt die voor mijzelf niet altijd optimaal waren. Toen mijn eerste vrouw stierf, was het eerste wat ik dacht: wat vreselijk voor mijn ouders. Ik heb mij weggecijferd en daar, jaren later, de rekening voor gekregen en toch kon ik het niet anders doen dan zo.”

6. Gij zult niet doodslaan

“Hij heette Lionel. Het was mijn tweede kind bij mijn tweede vrouw. Hij had een ernstige hartafwijking en zijn longen functioneerden slecht. Vierentwintig uur na zijn geboorte was al duidelijk dat hij snel dood zou gaan, maar de artsen hielden hem, onder andere met extra zuurstof, in leven. Ze deden niets om zijn leven te verlengen, maar ook niets om het te verkorten. Ik kon het niet aanzien om hem te zien lijden. Het maakte mij wanhopig. Hij huilde zo vreselijk, bracht zichzelf daardoor in ademsnoed, maar kon niet stoppen omdat hij zich niet goed voelde. Als ik hem dan langzaam blauw zag worden, dacht ik: nu is het voorbij, maar de zuurstof zorgde ervoor dat hij er op één of andere manier toch weer bovenop kwam. Mijn vrouw wilde niets van euthanasie weten. We konden er niet over praten. Ik kwam steeds verder met mezelf in de knoop. Het werd de meest eenzame tijd van mijn leven. Niet lang daarvoor had ik maanden met mijn eerste vrouw in het ziekenhuis doorgebracht. Nu liep ik er weer. Al het verdriet om haar dood kwam in één keer naar boven – het heeft me jaren gekost om weer een beetje overeind te komen. Toen hij na elf maanden stierf, voelde ik mij opgelucht. Ik had geprobeerd geen band met hem te

krijgen. Ik had hem die ellende willen besparen. Hem te doden, zou een daad van liefde zijn geweest.”

7. Gij zult niet echtbreken

“Ze was nog geen dertig jaar toen de kankercellen werden ontdekt. Eerst waren er de chemotherapiën. Dat ging goed. Maar na een jaar waren er uitzaaiingen en de kans dat ze zou overlijden werd steeds groter. Het gekke is dat ik van te voren weleens dacht: als dát gebeurt, weet ik niet hoe ik verder moet, maar toen we de laatste fase van haar leven ingingen, merkte ik dat we die tijd allebei opvatten als een nieuwe taak, een nieuwe opdracht. Hoe gaan we dit aanpakken? Mijn vrouw dacht meer aan onze twee kinderen, de ouders en mij dan aan haar eigen pijn en verdriet. Wij hielden samen de boel overeind. Vrienden kwamen bij ons uithuilen. Op een dag kregen we te horen dat het nog hooguit twee maanden kon duren. Het klinkt misschien raar, maar het was een prachtige tijd. We waren heel intiem, we bespraken alles met elkaar. Nadat onze oudste zoon drie was geworden, ging ze fysiek snel achteruit. Het was alsof zij dat moment nog had willen afwachten. We waren klaar voor het afscheid. Ze raakte in coma. Om twaalf uur ’s nachts zei ik: ‘Je hebt mijn verjaardag nog gehaald.’ Twee uur later was ze dood. Ik ben hertrouwd. Na drie jaar kregen we een zoon en kort daarna werd het ongelukkige kind geboren. In die tijd is het tussen ons misgegaan – de verschillen leken alsmaar groter te worden. We kregen nog een meisje samen, maar daarna zijn we uit elkaar gegaan. De twee oudsten bleven bij mij, maar ze zien mijn tweede vrouw gelukkig nog altijd als hun moeder. Ook de contacten tussen de kinderen onderling is goed. Voor mij was hertrouwen niet meer aan de orde. Ik wilde de jongens, die inmiddels twaalf en dertien waren, niet nóg een moeder geven. Ik kreeg een LAT-relatie die, waarschijnlijk omdat het een LAT-relatie was, geen stand hield. Toen de jongens het huis uit waren, kreeg ik een verhouding met een vrouw die, met haar kind, bij mij is ingetrokken. We hebben het een tijdje goed gehad samen, maar toen het slecht ging bij Newconomy, wist ze niet hoe ze mij moest steunen. Ik herinner mij dat ze een keer op reis wilde en ik haar vroeg om bij me te blijven. Ze ging toch. Na vijf of zes van die gebeurtenissen, besloot ik er zelf mee te stoppen voordat ze mij weer teleur zou stellen. Nee, ik ben niet bang om mij nog eens te binden; ik weet precies om welke redenen het eerder is misgelopen. Nog los van het ongunstige gesternte waaronder ik andere relaties ben aangegaan – weduwnaar met twee jonge kinderen – heb ik de fout gemaakt mijn gevoel te laten overheersen. Ik had op sommige momenten beter moeten nadenken, maar dat wil nog niet zeggen dat ik geen goede partner ben geweest?”

8. Gij zult niet stelen

“Geld is voor mij altijd een bijkomstigheid geweest. Ik heb Newconomy niet opgezet om er zelf rijk van te worden. Als ik dat had gewild, zou ik mijzelf een veel hoger salaris en een mooie optie-regeling hebben toebedeeld. Ik denk dat mensen die mij ervan betichten dat ik ‘links lul en rechts zakken vul’ vooral jaloers zijn: kort nadat het bedrijf naar de beurs ging, waren mijn aandelen meer dan honderd miljoen gulden waard. Op papier. Ik kon en mocht die aandelen de eerste twaalf maanden niet verkopen en toen die periode voorbij was, waren ze nog weinig waard. Dat was het moment waarop de afgunst omsloeg in leedvermaak. Als het misgaat, vinden ze dat in Nederland echt superdesuup. Uiteindelijk heeft Newconomy mij meer schade opgeleverd dan winst. Het mislukken van de internetonderneming wordt keurig opgeteld bij eerdere ‘fouten’ die ik heb gemaakt. Het gaat mij nu nóg meer moeite kosten om mijn geloofwaardigheid terug te verdienen.”

9. Gij zult geen valse getuigenissen spreken tegen uw naaste

“Ik durf mijn nek uit te steken. En als ik iets heb gezegd, blijf ik consistent. Dat betekent dat ik, wàt ik heb gezegd ook graag van anderen wil terughoren, maar veel journalisten praten liever over wat ze *denken* dat ik heb gezegd. Er zijn een paar journalisten die zich blijkbaar hebben voorgenomen om negatief over mij te schrijven. Ook als er iets positiefs te melden is.”

10. Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn rund, noch zijn ezel, noch iets dat van uw naaste is

“Ik heb mij nooit bezig gehouden met wat ik zou kunnen bezitten, of wat ik zou kunnen bereiken. Ik speel in op de kansen die ik voorbij zie komen en maak er het beste van. Ik weet niet of ik dat *carpe diem*-gevoel van mijn ouders heb meegekregen. Het is vooral het besef dat ik niet stil moet blijven zitten treuren als mij iets overkomt. Mijn ouders hebben Auschwitz overleefd. Dat heeft mij sterker gemaakt. Bij alle negatieve dingen die ik meemaak, denk ik: dit is niets vergeleken met de verschrikkingen die zij hebben doorstaan. Het kan altijd erger. Doorgaan, dat is het enige wat je kunt doen. Het is zoals mijn vader zei: ‘Wie bang is krijgt ook klappen.’”